

צילה פרץ

"השוואה זה דבר שחייב להיות לה רק עמדה אחת וללא פשרות לזכור ולא לשכוח עמדה מבוססת איתנה ומוצקה בכל העולם."

שם העדה: צילה פרץ

תאריך כתיבת העדות: כ"ב כסליו התשע"ג (6/12/12 למניינם)

מדיה: ראיון בעל-פה באמצעות הקלטה

תקציר:

צילה פרץ נולדה בוואטרה דורניי רומניה 1940. ושרדה את תופת השואה כבת יחידה לשני הוריה ששרדו גם כן עימה באותו מחנה. בשנת 1947 עם תום מלחמת העולם השנייה עזבה צילה והוריה את אדמת אירופה ועלו ארצה מהונגריה דרך הים השחור בספינת המעפילים "פאן יורק" בעלייה בלתי לגאלית. בחופי הארץ נבלמו ע"י חיילי המנדט הבריטי והוגלו לקפריסין משך כ-שנתיים, שם נולדה לה אחותה הקטנה. לאחר כשנתיים בשנת 1949 ייצאו צילה אחותה והוריה שניית, למסע העלייה ארצה, והגיעו למעברת באר-שבע. צילה, אחותה הקטנה, והוריה. היו למעשה למשפחה השנייה בבאר-שבע וממייסדיה. שם, מתגוררת צילה גם כיום, נשואה לנפתלי, ואמא לילדים ונכדים. שם, בשכונת "נווה עופר" בבאר-שבע בסלון ביתה שמענו את סיפור הישרדותה מימי השלטון הנאצי על אדמת רומניה. גלגוליה בין מחנות ההשמדה והריכוז ועד עלייתה ארצה עם משפחתה. והעלנו אותם על הכתב.

"כשפרצה המלחמה כשהגרמנים נכנסו אלינו הייתי בת 8 חודשיים והורי לא היו בבית. אני נלקחתי למחנה הריכוז עם סבא וסבתא ועם הילדים שלהם אלו דודי. אימי נישאה לאבי ממש לפני פרוץ המלחמה והם היו לזוג צעיר. אימי הייתה ביתם הגדולה של סבי וסבתי והיו להם עוד ילדים אלו הם דודי עימם הובלתי למחנה. למעשה נלקחתי עם הדודים שלי שהם היו אז בחורים צעירים והם שמרו עלי במחנה. לאחר המלחמה כשבגרתי שמעתי את כל הסיפור שלי ושל משפחתי מהם מדודי שהם היו אחראיים עלי כתינוקות ועל כל הקורה איתי במחנה. ובכך, הם מספריים שהייתה דחיסה איזמה בקרונות. ואף אחד לא הבין למה למי ולאן אנחנו הולכים. משם הגענו למחנות הריכוז וכמובן שלא היה מה לאכול והם ניסו לתת לי לאכול את מה שכן היה שזה בעצם מעט סוכר עם מים שהם גנבו מאיזה שהוא מקום והם הביאו את זה איתם. על אוכל לא היה מה לדבר למרות שהמבוגרים תמיד עשו חלוקה של לחם עליו הם שמרו עבור התינוקות כדי שהם יחיו. אבל היה ברור שכל התינוקות לא יחזיקו מעמד. אותי, רוב הזמן החביאו בכל מיני מקומות. כולם במחנה ישנו על דרגשי העץ שהיו בתוך קרונות המחנה וזה היה ממש כמו גידול בקר 10 או לפעמיים 20 ביחד על קרשי עץ וברגע שמישהו היה נכנס לביקור כיסו אותי והסתירו אותי שאף אחד לא יראה. הייתי בת שנתיים וחצי בערך כשסבא וסבתא שלי נפטרו מטיפוס במחנה. ולמעשה נשארתי לטיפול במחנה רק עם דודי ילדיהם הצעירים של סבא וסבתא שנפטרו. שהיו אז כבני 17 ו-18. והייתה גם דודה אחת בת 15 וכל נטל הטיפול בי כתינוקת במחנה נפל על כתפיהם. לא היה להם מושג לא היה להם ממה וגם הם לא ידעו איך. ולכן לאט לאט הם החלו לחפש היכן הורי נמצאים. ואחרי המון גלגולים ובעזרתם של אנשים טובים ממחנות ריכוז אחרים הצליחו להבריח אותי למחנה שבו שהו הורי מחנה השוכן ליד המחנה שבו רוכזו סבי סבתי ודודי שטיפלו בי עימם עזבתי את הבית בוואטרה דורניי כאשר הגרמנים פרצו לעיר. הורי מספרים שהגעתי לשם כולי נפוחה מפאת חוסר תזונה ראויה וכולם היו בטוחים שאני לא אחזיק מעמד. היו לי מלא פצעים בתוך הראש, מלא כינים, טינופת, וגם התנאים הסניטריים לא היו וגם אם היו לא היה במה. ובזמן הזה כשהגעתי להורי אבא שלי היה

החייט במחנה של האסכולה הכי גבוהה. והוא תפר להם בגדים ממש מפוארים וכל האצולה של משפחות הגרמנים במחנה תפרו אצלו."

שאלה: גם לפני השואה במקום מגוריכם בואטרה דורניי אביך עסק בתפירה?

"כן, אבא שלי היה סוחר גם בבדים מאוד יקרים וזה היה המקצוע שלו והיה לו שם ממש גדול ברומניה של בגדי יוקרה. בכלל, כל משפחתי גרה באזור הזה והם היו עשירים מאוד גדולים משליחת ידם במסחר. כמו רוב יהודי אירופה שהיו סוחרים מוצלחים גדולים ומומלחים מאוד. ולכן, גם במחנה אבי עבד אצל הגרמנים ותפר להם כל מיני תלבושות ערב, ולילה. תפירות לנשים וכך היה לנו יותר אוכל, נתנו לו פה חתיכת לחם פה חתיכת סוכר פה חתיכת משהו... הוא היה יוצא ב5 לפנות בוקר וחוזר ב12 בלילה. אבי היה מצליח גם לגנוב מהתיקים של הנאצים או הגרמנים אצלם עבד בזמן שלא ראו הוא היה מצליח לגנוב יפה.

ובכן, כאמור קודם העבירו אותי מהמחנה שבו שהו סבא וסבתא ומס' דודי אל המחנה הסמוך שבו שהו הורי ולאחר זמן מה אף פגשתי שם את בן דודי שהלך עם אימי בזמן התפרצות הגרמנים לואטרה דורניי. הוא היה גדול ממני בשנה והוא היה סוחר אותי לטייל דשדשנו בבוץ והלכנו לכל מיני מקומות. דבר שלא עשיתי לפני כן, ודברים שבחיים לא ראיתי ולא ידעתי. לא ידעתי מה זה חוץ מה זה ציפור מה זה עץ. לא הבנתי מה קורה שם בכלל ב-"בחוף" הזה. לא הכרתי שום דבר. היינו הולכים לנחל ואני זוכרת את השקשוק של המים. נהנו מאוד לרדוף אחרי ציפורים ולראות פרחים ואני זוכרת שפעם אחת גם ראינו חסידות. ואז בן דוד שלי אמר לי את רואה אם תהיי ילדה טובה הם יביאו לך אה. ואני זוכרת שמאז כל פעם שראיתי חסידה בשמיים הייתי מתפללת ומבקשת מהם שיביאו לי אח..."

לאט לאט יותר ויותר גדלנו ונשארו ללא בגדים ללא נעליים אך העניין הוא שלא הכרתי שום דבר אחר ולכן אני ממש זוכרת שלא הייתי עצובה. גדלתי לתוך המציאות הזו כבר מהיותי תינוקת ומפה ואילך לא האמנתי בכלל שיש דברים אחרים גם אני וגם בן דוד שלי שלמעשה כפי שהזכרתי היה גדול ממני סה"כ בשנה כך שגם הוא לא נחשף לדברים אחרים למעשה.

במחנה כל הזמן הייתה ביקורת ואני רק זוכרת שהיו צועקים איזה סיסמא... הייתה איזו שהיא סיסמא והיינו מתחבאים מתחת למיטות מתחת לדרגשים הגדולים שהיו במחנות ההשמדה הפעם היה לי שותף, בן דודי. שהיה דוחף אותי למטה וככה היינו מתחבאים מהם. כל הפחד היה שיגלו אותנו אם היו מגלים אותנו לא היינו נשארים דקה אחת בחיים לאט לאט פגשנו שם במחנה עוד דודים ודודות וחלקי משפחתנו המורחבת שהרבה לא נשארו... במחנה הזה השני פגשנו גם את סביו וסבתו של אבי להם קודם המלחמה הייתה מנסרה של עץ. וסבי סחר כמו כל היהודים בסחורות בכל העולם והוא היה בין אחד העשירים ברומניה ולכן משפחתנו המורחבת הייתה גדולה בגלל שהיה עושר והיו אמצעים להביא ילדים ולגדל... אני מספרת את זה כי לאורך כל המלחמה תמיד היינו שומעים במחנה שההוא איננו וההוא איננו וגם זה איננו... עד שגם שמענו שהסבתא רבא שלי אימו של אבא שלי (הסבא והסבתא האמורים עד כה שעמם צילה נלקחה כתינוקת למחנה הראשון הינם הוריה של אימה של צילה) נלקחה למשרפות באושוויץ. משפחתו של אבי היו מאוד דתיים אביו של אבי היה רב. הם היו בין הראשונים שהלכו מכיוון שהם גרו בחלק אחר של רומניה הקרוב יותר להונגריה ולכן למעשה הם היו ממש בין הראשונים שנלקחו למחנות. אני זוכרת שכל ידיעה כזאת שהגיעה בדרך לא דרך הייתה קשה מנשוא למשפחה ואני זוכרת שהיו אז בכיות וצעקות.

אני זוכרת שכשהייתי בת 5 התחלנו לחזור הביתה קיבלנו אישור ע"י הרוסים שכבשו את המחנה. היינו תחת כיבוש רוסי משך שנה שלמה לפני שחזרנו הביתה ואבי עבד כל השנה הזאת עבור הרוסים גם בתור חייט. בעצם כל

העובדים שהיו במחנות שנכבשו על-ידי הצבא הרוסי מידי הנאצים המשיכו לעבוד בשביל הרוסים ורק אחר-כך המלחמה נגמרה ונחתמו בעצם הסכמים של שביתת נשק בין כל המדינות שלחמו במלחמת עולם השנייה. את הדרך חזרה עשינו עם עגלות, ברגל, ובכל מה שרק היה ניתן בו לנסוע נסענו. את הלינה בלילות עשינו ברחובות על קש וכל מה שהיה ונמצא והיה ניתן לעשות בו שימוש. אני זוכרת שכשהגענו לאחד המקומות הכפריים פגשנו איזה כפרייה גויה שמכרה מין דברי מאכל כאלה עגולים שאני לא הכרתי. בחיים שלי לא ראיתי אוכל כזה יפה ועגול... אבא שלי הוריד את השעון היחידי שנשאר לו שהוא שמר באחד המקומות למקרה חירום רק למקרה שכבר לא יהיה מה לאכול. הוא הוריד את השעון וקנה לי את כל הסלסילה של התפוחים... זה אחד הזיכרונות היפים שאני זוכרת מכל התקופה הזו של ההישרדות במחנה.

כשחזרנו קיבלנו חווה שנשארה מרחוק משפחה אחד שהיה לנו. נכנסו לשם כמו בקיבוץ. כל הבני דודים ודודים וכל מי שנשאר התקבצנו והיינו יחד וכל מה שרק הרווחנו וכל מי שהרוויח שמר את הכסף כדי לעלות לארץ ישראל שמנו את הכסף בקופה וזו הייתה קופה בשביל לעלות ארצה. אבא שלי התחיל לעבוד ב-"יהודים הציוניים למען ישראל" ואז זו גם הייתה תקופה שחיפשו אותו אני זוכרת שכל הזמן היינו מחביאים אותו באיזה קופסא כדי שלא יגייסו אותו לצבא כי אחרי המלחמה בכל מדינות אירופה כל מדינה לקחה אנשים צעירים שנשארו על-מנת לגייסם לצבא.

אני זוכרת את עצמי כילדה מאוד מאוד חולה היו לי מלא פצעים בכל הרגליים וזה היה נורא ואיום ובאמת מאותו זמן שחזרנו התחילו לטפל בי. הייתה לי קרחת ולא רציתי לצאת מהבית כי התביישתי. זו הייתה הפעם הראשונה בחיי שפגשתי ילדים אחרים ולא כמוני וכמו בן דוד שלי אז במחנה. פתאום ראיתי שיש גם ילדים אחרים. וגם הוא בן דוד שלי היה חולה מאוד המסכן. וכשפגשתי את הילדים האחרים פתאום שמתי לב שהם היו נקיים והיו נחמדים והם גם יידעו לצחוק והם חייכו כל הזמן והבחנתי שהם לא היו כמוני הם פשוט היו אחרים. לאט לאט אני חושבת שלמדנו לחזור לחיים אבא שלי קנה רדיו והוא שם את הרדיו בחשמל וזה היה הדבר הכי מדהים בחיי שאלתי את אבא שלי מי זה שמנגן שם...? ואבי השיב לי בתגובה שיש בפנים אנשים קטנים. ואני רק חייכתי שיצאו מהבית וחשבתי לעצמי שהאנשים הקטנים שבתוך הרדיו כלל לא מקבלים אוכל... ואז לקחתי כד של שמנת ושפכתי בפנים אל תוך הרדיו... כדי שיוכלו לאכול... מובן שהרדיו נהרס...

וכך למעשה כל דבר היה עבורנו לתגלית, תגלית חדשה. ממש רחוק מההיפתחות הטבעית של ילד אלא משהו מאוחר מאוד משהו לא טבעי אבל למדנו. בהחלט למדנו, לאט את כל הדברים. ואני לא מדברת על לימוד קריאה או כתיבה או כאלה אלא דברים כללים, כדוגמת הרדיו.

ובכן, כל זה היה אחרי המלחמה משהו כמו שנה או שנה וחצי מאז שחזרנו לרומניה לחווה ההיא המשותפת עם כל המשפחה ואחרי זמן זה התחלנו לעשות את דרכנו ארצה אני ומשפחתי הגענו הנה באונית המעפילים "פאן יורק" הצפיפות הייתה נוראה (אוניית "פאן יורק" יצאה מנמל בורגאס בדצמבר 1947 ונשארה בקרבה כ-7500 איש מיהודי רומניה והייתה לאוניית ההעפלה הכי גדולה מכל האוניות בתקופת ההעפלה דאז שלהי מלחמת העצמאות והקמת מדינת ישראל) מלוכלך מאוד וילדים צועקים והקאות חוסר במזון ומחסור כמעט בכל שום דבר לא היה כמו שצריך במשך כל ימי ההפלגה. כאשר הגענו היינו מול נמל חיפה וימים אלו היו הימים של תוכנית החלוקה באו"ם ממש זמן קצר לפני הכרזת המדינה. ושם אל מול נמל חיפה אני זוכרת שהתחלנו כל יושבי האוניה בשירת "התקווה" והנפנו דגלים וזה היה אחד הרגעים הכי מאושרים בחיי. אבל כל זה לא נמשך זמן רב מכיוון שתיכף באו הבריטים עצרו את האונייה אל מול נמל חיפה והגלו אותנו לקפריסין. בקפריסין היינו שנתיים. ורק לאחר מכן עלינו ארצה וכשהגעתי לארץ כבר הייתי כבת 9. בקפריסין היה נהדר. קודם כל לא היינו עם ההורים כל הילדים שהו

במעיינין בבית ילדים כזה ובאו מדריכים מארץ ישראל וקיבלנו כל מה שרק בן-אדם יכול לחשוב שילדים צריכים.. אהבה, כבוד, למדנו עברית אומנם לא בצורה מסודרת אבל למדנו לדבר. וגם בתור ילדים עשינו קצת עבודה ואפילו לא יידענו שאנחנו עושים עבודה למען עם ישראל וארץ ישראל. היו לוקחים אותנו לשפת הים בזמן שהיו מבריחים את האנשים המבוגרים לחיפה ואנחנו היינו עושים מדורות כל הילדים הקטנים וכל צומת הלב של הבריטים שצרו עלינו וסגרו עלינו בקפריסין הייתה מפונת למדורות שהדלקנו ולהתקהלות של הילדים ובצורה כזו הצלחנו לעזור ולסייע להברחה של אנשים מחופי קפריסין ארצה. אז לא ידענו את זה. זה נודע לנו רק יותר מאוחר. שמי הוא אמנם צילה אך כשהגעתי שם לבית ילדים בקפריסין שאלו אותי המדריכים הישראלים איך קוראים לי ואמרתי שקוראים לי ציריל שהפירוש של זה באידיש הוא: תכשיט העדי. וכשהם שמו שזה ציריל אז הם החליטו ששמי העברי זה צילה. ואף רשמו אותי בתעודות צילה. אבל אני הייתי הקטנה בקבוצה וכל הזמן כולם קראו לי צעיירה ואני חשבתי שזהו שמי וכל הזמן שהיו אומרים צעירה הייתי עונה שזאת אני וכששאלו אותי אח"כ לשמי עניתי צעיירה וזהו כך נשאר שמי עד היום ואני לא מחליפה אותו. אני שומרת על השם הזה, זה השם שקיבלתי בקפריסין. רציתי לשנות בתעודות זהות אך רב אחד הנחה אותי שאסור לי לעשות את הצעד הזה כי צילה משמעותו בצל-ה'. ולכן שם כזה לא מורידים זהו שם מאוד משמעותי. אז נשארתי עם השם צילה בתעודות אבל כשקוראים לי קוראים בשם צעיירה.

כאמור, בקפריסין שהיינו פרק זמן של כשנתיים מ-47' עד 49'. ב-1949 עלינו לארץ למעברת באר-שבע. ואז עוד לא היה פה שום דבר. אך אבא שלי החליט שבאר-שבע זה מקום נהדר. באר-שבע שאחריי מלחמת העצמאות בקום המדינה הייתה קטנה מאוד שוממה ומורחקת מכל ריכוז ישובי ועולי הארץ שהיה במרכז ולאורך החוף. היינו למשפחה השנייה בבאר-שבע. לא היו פה ילדים לא ביה"ס לא חשמל לא מים וגם לא אוכל. ואת הכול קיבלנו דרך הצבא. הצבא היה מספק לנו נרות, לחם, חלב, מים היה לנו בחצר באר ערבית. ואני זוכרת שאני הייתי יושבת רוב הזמן על החלון. אנחנו קיבלנו בית ערבי על יד השוק. ואסור היה לצאת כי כל הסביבה הייתה מלאה מוקשים. והצבא עדיין לא נתן אישור לאף-אחד לצאת. מפאת הסיכון הרב בחיי אדם. וככה אני זוכרת שישבתי על אדן החלון ובכיתי. שאלתי את עצמי לאן אבא שלי הביא אותי...היה נורא קשה להסתגל לבאר-שבע. כי אחרי הכול באר-שבע בשבילי הייתה חלון כי אני כל הזמן ישבתי על החלון, ואסור היה לי לצאת, ואחותי אשר נולדה בקפריסין אז הייתה עוד תינוקת. ולאט לאט הגיעו עוד ילדים לסביבה שלנו והגיעו עוד 4 משפחות עם 4 ילדים. ואז גם היה ביה"ס עם כיתה אחת של כל הגדולים שהיו אז ביישוב. היה לנו רק מורה אחד. היינו מקבלים לבן ובאותה תקופה גם היינו שרים הרבה. אח"כ הגיעו עוד הרבה משפחות הגיעו גם משפחות מהקיבוצים לבאר-שבע. והם לקחו כל מיני משרות כמו קצין העיר, שיכון עובדים, וכל המשרות שיש כרגע למשל בעירייה. אז את אותם משרות איישו אותם חברי הקיבוצים. מכיוון שהם גם ידעו עברית והם גם היו ילדי הארץ ותושבי המקום והיה להם מושג מעבר לעולים החדשים. עם המשפחות מהקיבוצים הגיעו גם ילדי הקיבוצים ואז נפתח ביה"ס "בארי". למורה שלי קראו שולמית והיא הייתה אחותו של נשיא מדינת ישראל הראשון לימים חיים ויצמן. ומאז כך אני זוכרת באר-שבע הלכה והתפתחה.

בשבילי באר-שבע זו הילדות כל עץ שנטעו זה היה עוד נקודה של אור בשבילי כל שביל כל אבן כל נקודה וכל בית אני גדלתי איתם כאן ביחד. אני לא יכולה להישאר אדישה למשמע השם "באר-שבע". כשמישהו אומר למשל באר-שבע ליידי אני יישר ככה קופצת ומתעוררת ונהיית דרוכה וקשובה מי אמר ומה אמר. באר-שבע זאת אני, זאת הזדהות מוחלטת.

הילדים הקיבוצניקים שבאו לא כל-כך היו נחמדים לעולים החדשים אפילו בכלל בכלל לא. בדיוק כמו שהיום אנחנו לא יודעים לקלוט עלייה אז גם אז לא יידעו לקלוט עלייה. הם פשוט היו ילדים רעים אלינו כמו שאנחנו עכשיו

רעים לאחרים אותו הדבר ללא שינוי מ-49' עד היום אנחנו שוגים בקליטת עלייה ואסור לעשות את זה אני זוכרת שכיילדה אכלתי מרורים מהצברים האלה כי היה לי עגילים באוזניים וקראו לי "רומניה עם עגילים" אז הורדתי את העגילים ושמתי אותם בביוף. אז אח"כ אמרו לי "רומניה עם החורים" ... את החורים לא יכולתי לסתום... לאחר-מכן באר-שבע ממש גדלה ובנו את שכונת א' הגיעו טנדרים גדולים כאלו והורידו קירות שלמים זאת אומרת בנו בתים כמו לגו הביאו ברכבים גדולים כמה חתיכות של בית ופשוט חיברו אותם ממש הכול מלכתחילה היה מוכן רק לבוא ולחבר כמו שמורדים ככה קראוון גדול ממשאית. וככה בנו שכונה במהירות הבזק."

שאלה: בסיפורך לא תיארתי מהלך של גטו האומנם כך זה היה מיד אחרי הכיבוש הנאצי במקום מושבך

ונשאלו ריכוזי היהודים למחנות הריכוז וההשמדה?

"ממש ככה מעכשיו לעכשיו מהבתים והשכונות יישר למחנות."

שאלה: מה זאת אומרת שפונית עם סבא וסבתא היכן הוריך היו?

"הם לא היו בבית פשוט הם היו בעבודה הורי היו זוג צעיר שנישא זה עתה והיינו גרים בבית סביי וסבתי. בכלל באירופה של אז היה מקובל להיות כל המשפחה המורחבת בבית אחד כמו "החמולות" אצל הערבים היום. כך גם קרה שפונתי עם דודי עם סביי וסבתי ועימם היינו ביחד במחנה."

שאלה: לאיזה מחנה פונית כלומר הראשון מבין השניים?

"למחנה בשם טרנסניסטריה."

שאלה: איפה זה יוצא בדיוק?

"באוקריינה."

כל המשפחה המורחבת היו תושבי ואטרה דורניי?

"אכן, כל המשפחה המורחבת היו מתגוררים בואטרה דורניי שזה נקודת ישוב בתוך חבל ארץ שנקרא בוקובינה ובוקובינה הייתה שייכת לרומניה."

שאלה: האם זה היה מחנה ריכוז או השמדה?

"זה היה מחנה ריכוז אך ההשמדה הייתה טבעית לחלוטין בתוך כתליו לא היה מה לאכול בכלל ואנשים פשוט מתו לבד שם הגרמנים לא התאמצו במיוחד."

שאלה: אמרת שאח"כ עברת מחנה ממחנה הראשון עם סבא וסבתא למחנה הוריך איך דבר כזה זה אפשרי

בכלל באמצע השואה באמצע המלחמה לעבור ממחנה למחנה מתחת אפם של הנאצים?

"זה היה מחנה ליד. טרנסניסטריה זה היה בכלל שם של אזור גדול אמנם בתוך האזור הזה היה אזור אחד צפוף במחנות ריכוז והשמדה ואנשים היו עוסקים גם בעבודות שדה מחוץ למחנות בסביבתם של מחנות אחרים ששוב היו קרובים זה לזה מרחק הליכה קצר דוד שלי הוא זה שהבריח אותי הוא מספר שבאותו יום היה שלג עד גובה הברכיים והוא הלך בשלג עד למחנה הורי הוא יידע שאם לא מעבירים אותי אז אני לא אחיה. כלומר או שאני אמות בדרך או שאוכל לחיות אצל הורי שיגדלו אותי ויצילו אותי."

שאלה: ובכן, לאחר ההברחה נשאת במחנה עם הוריך עד לשחרור של הרוסים? מי עוד היה במחנה השני

במשפחה פרט להוריך ובן דודך?

"כן, עד לשחרור הסובייטי בעצם..מי שהיה זה דודה שלי אחות של אימי בעלה ובנם זהו בן דודי איתו בליתי במחנה וסבתא רבה שלי כלומר סבתו של אבי."

שאלה: סיפרת שלאחר הכיבוש הרוסי עדיין ישבתם במחנות עוד שנה, ואביך גם עבד אצל הרוסים, מדוע?

"הרוסים השתמשו בכוח העבודה של יושבי המחנות על-מנת לרתום אותם למאמץ המלחמתי של הצבא הרוסי נגד הנאצים. בעצם אבי "גויס" לצבא הרוסי הוא אמנם לא עזב את המחנה אלא נשאר לעבוד בו אך כביכול כחייל מובן שהרוסיים התייחסו אלינו אחרת זה לא היה עוד כיבוש של הצורך הנאצי הם נתנו לנו אוכל ריפאו אנשים חילקו תרופות ומי שעבד לא עבד בפרך או בכפייה אלא פשוט עסק במלאכה כמו אדם שיוצא לעבוד בבוקר. כלומר הרוסיים אמנם החזיקו אותנו והשתמשו בנו ככוח עבודה למאמץ המלחמתי אך גם דאגו לנו והחזיקו אותנו כמו שצריך בתנאים הומניטאריים, שנה שלמה כי בחוץ עדיין התחוללה מלחמת העולם השנייה. וכשהיא נגמרה הם באמת שיחררו אותנו במידי."

שאלה: באיזה שנה חזרתם כפי שתיארתם בעגלות וכו' ולאן?

"חזרנו ב-1945 השנה שבה נגמרה המלחמה, והשוואה. גם כמו בכל אירופה. וחזרנו לסיגט עוד עיירה ברומניה שם היינו בחווה כמו שספרתי משהו כמו שנה-שנה וחצי עד שלקחנו רכבות מטעם הסוכנות היהודית מרומניה עד בולגריה לעיר בורגאס ומנמל בורגאס עלינו על "הפאן יורק" את הרכבות ארגנה הסוכנות עוד לפני-כן כי הפאן יורק כבר חיכתה לנו בנמל וזה היה מבצע מיוחד אז של המדינה ממש לפני הקמתה להעלות ארצה את שרידי יהדות רומניה בעצם הפאן יורק שהייתה אוניית ההעפלה הכי גדולה נשאה בקרבה למעשה את יהדות רומניה."

שאלה: מקודם דיברת באריכות ונשמע שדיברת ממקום מאוד אמיני וכאוב בעבר שלך אני מדברת על מה שאמרת מקודם שמדינת ישראל לא יודעת לקלוט עליות...מה לדעתך בתור עולה ולא סתם עולה אלא ניצולת שואה מה דעתך ניתן לעשות במישור המדיני-חברתי כדי שלא יהיה אפשר לומר "מדינת ישראל לא יודעת לקלוט עליות"?

"פשוט לדבר על זה הרבה. תראה יש היום את הנסיעות האלו של תלמידים לפולין וחלק גדול מאוד של התיכונים היום בארץ נכנסים אל הפרויקט הזה ועושים את הנסיעה. וזה נותן היום הרבה לא רק בהבנה אלא גם בתחושות כי לא מספיק ללמוד. ברגע שאדם לא כל-כך חש הוא לא יודע בדיוק מה זה. אז לאט לאט זה נכנס במגמה יותר ויותר גדולה אל יותר תיכונים. כשמשתמשים למשל בכדורגל בקריאות כמו "נאצי" או בסיטואציות מסוימות כשמסננים "אוף זה כמו בשואה" על דבר הכי פשוט שיכול להיות ומשווים דברים איומים ונוראיים שהם המפלצתיים ביותר שידע המין האנושי אל מול דברים פשוטים ורגילים זה עוול. אסור לעשות את זה. זה פשוט להשתמש בדבר מאוד מקודש לעם ישראל להנמיך אותו, להשפיל אותו, ולרמוס אותו. אסור לעשות את זה, אסור להגיד את זה.

זאת אומרת את חושבת שכאשר תהיה למידה בביה"ס על התרבות על הזהות על המנהגים ועל המסורת וגם על ההיסטוריה של עדה מסוימת ומתוך מימד למידה הזדהותי זה מה שיחבר את הנוער אל אותה קהילה אל אותה עדה וינמיך את ההצקות למיניהם הזלזול וחוסר כבוד? כלומר ברגע שנדע באמת גם נלמד להעריך? "
"בהחלט כן אני הולכת עכשיו לבתי ספר כל הזמן אני הולכת לבתי ספר ואני מדברת על זה כי זה חשוב מאוד מאוד מאוד לא להשתמש בדברים האלה."

שאלה: היום כשאת נמצאת כאן במדינת ישראל בבאר-שבע ומספרת את סיפורך כמעט 68 שנים אחרי שואת

היהודים הנוראה על אדמת אירופה את יודעת לומר מהו הדבר שגרם לך בפועל או בעקיפין בעצם לשרוד?
"אני לא יכולה לומר שום דבר שיצביע על משהו כזה מכיוון שהייתי תינוקת קטנה. אחרים דאגו לגרום לכך. לי אין שום חלק או יד בדבר של סיפור ההצלה וההשרדות שלי. הכול אודות לאחריות משפחתי שהייתה שם ודאגה שזה יקרה. ממש כל המשפחה לקחה את הסיכון הזה מדאגתם וחרדתם לתינוקות בת המשפחה. אם היו מוצאים אותי או את בן-דודי היו רוצחים שם את כל משפחתי בוודאות ולא רק אותי."

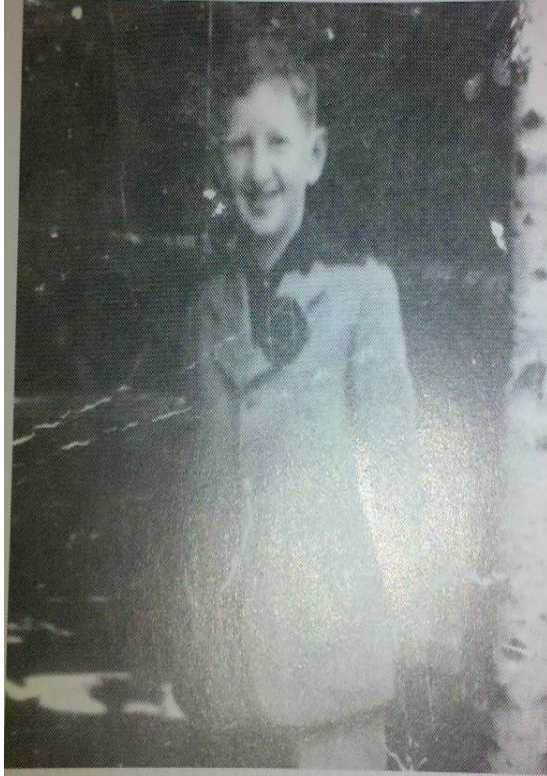
שאלה: מה החשיבות בעיניך למתן עדות? ומה המניע האישי שלך לספר את סיפורך?

"כדי שזה לא ילך לאיבוד. כדי שהדברים האלו ישמרו היטב ויעבירו את זה ויהיה את היכולת לדעת היטב כמה שניתן שזה מה שהיה שלא תוכל להיות הכחשת שואה. אין הכחשה ואסור בכלל שתיהנה לשואה הכחשה, וכל מיני עמדות מנרטיבים מסוימים בעולם של הכחשת שואה. השואה זה דבר שחייב להיות לה רק עמדה אחת וללא פשרות והיא לזכור ולא לשכוח. זו צריכה להיות עמדה מבוססת איתנה ומוצקה בכל העולם. וברגע שאתה זוכר את זה אתה יודע ומבין כמה חשוב שתהיה לנו פינה משלנו אין דבר יותר חשוב מהמדינה הקטנה הזאת שלנו כי זה הדבר היחיד שישמור אותנו כעם ואני כרגע לא נכנסת לדעות הפוליטיות או לאמונות לא משנה מה היא העמדה הדתית או הפוליטית שלך כיהודי. בית לאומי בארץ ישראל לעם ישראל הוא הזכות הכי גדולה שלנו והיום לצערנו זה גם חובה ורבה החובה על הזכות. זה לא צריך להיות ככה אלא ההפך שזו תהיה מצידנו זכות ולא חובה."

שאלה: האם את חושבת היום שיש צורך בדגש מיוחד שיש לשים בקרב הנוער בנושא לימוד השואה?

"אני לא יודעת אם זה דווקא נושא לימוד השואה. אני חושבת שזה יותר ללמוד פשוט לאהוב את הדגל. להעריך שיש לנו מדינה. לתת כבוד לדור ההוא שהוליך אותנו בשביל של דם הנה. אני מדברת על ציונות פשוטה ברגע שאתה יודע שזה העם שלך ואתה עצמך גם איננו בלעדיו ובאמת אין ארץ אחרת. כי היום הרי מה החברה אומרים... "אההה אז אני אסע חוצה לארץ" אז לדעת שבאמת הם לא רק אומרים אלא לפעמים גם ממשים ועוזבים את הארץ בקלי קלות. ושאני פוגשת הורים לאנשים צעירים שעזבו את הארץ ועושים "קרירה" מתכווץ ליבי. כי היום הם שם, ומחר יש להם ילדים. ולאט לאט שוב נגמרים לנו היהודים. כמו ווירוס שקט בלי השמדה רק התבוללות. מאיפה הם לוקחים את האין חובה הזאת ללאומיות ושמירה על הלאום...? ואני מדברת על החובה להיכנס לבתי ספר וללמד אותם מה זה שבועות. כי כשאני שואלת את הנכדים שלי מה זה שבועות אז הם עונים לי "מה הבעיה לוקחים מים ושופכים ביצים" ואני שואלת "מה" אחד גדול בפעירות פה... וזה ילדים אינטליגנטים שפשוט לא לימדו אותם. וזה קורה גם כשאני נוסעת צפונה ואנחנו עוברים ליד פיסלו של הרצל בכניסה להרצלייה. ואני אומרת לנכד שלי תראה הנה "הרצליקו". והוא מביט בי בתמיהה ושואל מי זה הרצליקו...? ואני ענית לו בתגובה תגייד לי אתה לא למדת מי זה הרצל. והוא מסתכל עלי ואומר לי...לא..."

הדברים הבסיסיים השורשים של העם שלנו. וכן, לא להתבייש ללמוד יהדות. בפירוש כן. ולא צריך בכלל להיות דתיים צריכים רק לפחות קצת לדעת. כשאתה נכנס לבית-כנסת ואתה לא יודע מה מימנך ומה משמאלך ואין לך מושג מה קורה שמה זה דבר נורא עבורך כיהודי ישראלי, זה נורא. כן צריכים לדעת. אל תישמרו אבל לפחות יידע שיהיה. אני תמיד ככה אומרת תסתכלו על הגויים. תראו את הגויים אין גוי בעולם הזה שנכנס לכנסייה ומגיע למצב שהוא לא יודע מה לעשות. ואני מסתכלת עליהם ואני מקנאה. כן... אני מקנאה איך שהם עושים את הצלב שלהם ואיך שהם מתפללים... כולם יודעים איך! ולמה אנחנו לא למה?... זה מתחיל בחינוך של הילדים שלנו, שלא יודעים. ושלא לומדים. ואני אומרת את זה כי אני נוסעת להרבה ארצות. וביקרתי בהרבה ארצות. וראיתי הרבה דתות. מבודהה ועד לא יודעת מה. וכולם יודעים מה צריך לעשות. אלה משתחווים, אלו מתפללים, מורידים את הנעליים, וזה בכל מקום ואתר בעולם. אין מקום בעולם שהחברה הצעירים לא יודעים איך לפנות לדת שלהם. ואצלנו זו בורות חז משמעי."

יצחק (פלנר) נריה. בן דודה של צילה אותו פגשה במחנה השני ועימו בילתה. כיום (6/12/12-כתיבת העדות) בן 85 ומתגורר בעומר יישוב על-יד באר-שבע

סבא וסבתא של צילה הוריי אימם היטלטלה למחנה הראשון עם פרוץ המלחמה שניהם נספו בשואה.

ציור פריי ידיה של צילה בתמונה מצויר ביתה של צילה בואטרה דורניי רומניה לפני פרוץ המלחמה. (הציור שוכן בביתה של צילה בבאר-שבע)